
TRANSPARENCY INTERNATIONAL-DANMARK

GENERALFORSAMLINGEN 2005

ÅRSBERETNING FOR ÅRET 2004

Danske embedsmænd anses fortsat som nogle af de mest ubestikkelige i verden, selvom der på det seneste har været en række sager, der har rykket lidt ved denne forestilling som f.eks. håndværkere, der tvinges til store modydelser for at vinde offentlige opgaver. Hver femte håndværker har ifølge en rundspørge som Økonomisk Ugebrev foretog blandt 177 selvstændige håndværkere været ude for krav om modydelser fra de offentlige embedsmænd, der står for byggeopgaverne. Enkelte anfører, at for at få opgaver er det nødvendigt at give modydelser for op mod 500.000 kr. Kommunernes Landsforening (KL) afviser undersøgelsen som urimelig over for de kommunale embedsmænd. Her finder man resultaterne alt for usikre til, at de kan tages alvorligt.

Også Europarådet har i en nylig undersøgelse konkluderet, at selv om korrruptionen i Danmark synes mindre end i resten af verden, så blokerer den danske selvopfattelse for, at man seriøst forholder sig til problemet: Korrruption er ikke noget dansk fænomen – det findes kun i udlandet.

Korrruption går imod de principper om forbud mod forskelsbehandling og om fri konkurrence, som håndhæves i det indre marked for at sikre frie varebevægelser og fri udveksling af tjenesteydelser. Det er derfor vigtigt, at der til stadighed arbejdes på en forenkling af det bureaukratiske koncept vedrørende offentlige indkøbsaftaler for at sikre gennemsigtighed og lige adgangsvilkår, samt på området for finansielle transaktioner, hvor det sandsynligvis er nødvendigt med et nyt ”set-up” for revision af virksomhedsregnskaber i takt med globaliseringen og det øgede brug af kommunikation og transaktioner over internettet. Endvidere er det et fremskridt i bekæmpelsen af korrruption (- og international terrorisme) at pengeinstitutterne efterhånden accepterer kravet om hensigtsmæssig dokumentation med henblik på inspektion og efterforskning. Hvidvaskning af udbyttet af korrruption betragtes som en forbrydelse, som det er tilfældet for udbyttet af handel med narkotika.

På længere sigt er korruption ligeledes en udfordring for de demokratiske spilleregler, der i stadig højere grad vil udgøre et uundgåeligt tema om etik og social ansvarlighed i den politiske debat. I en specifik europæisk kontekst er korruption af særlig interesse for mange EU-lande, herunder især flere af de nye lande, som befinder sig på en dårlig placering på TI's korruptionsindeks. Bekæmpelsen af korruption er med tiden blevet mere baseret på forskellige nationale og internationale aktiviteter og aktører. Det er derfor naturligt, at der udformes en sammenhængende strategi for bekæmpelse af korruption såvel i som uden for EU, som på det overordnede plan skal kunne håndtere den internationale handel, konkurrencen, EU's udgifter på tredjelandsområdet, EU's egne indtægter, udviklingssamarbejdet og strategier for nytiltrådte medlemslande såvel som for kommende medlemsstater.

Blacklisting af virksomheder, der er dømt for overtrædelser i forbindelse med korruption, er et vigtigt skridt frem. Sådanne virksomheder eksponeres derved og kommer derfor kun vanskeligt i betragtning til støtte fra f.eks. EU's garantifond og kan derfor heller ikke deltage i en offentlig indkøbsaftale. Det vil være ønskeligt at indføre en altomfattende ordning, der skal gælde for alle E-finansieringsområder, og som kan bruges til oplysnings- og/eller til sanktionsformål. Endvidere bør korruptionsskyldige virksomheders civilretlige ansvar fastlægges nærmere, og personer, der anmelder tilfælde af korruption, bør beskyttes på passende vis – kort sagt en vedefinderet whistleblower lovgivning.

På strafferetligt plan opfattes korruption af EU-tjenestemænd og embedsmænd fra andre stater som en forbrydelse, og reglerne om beskyttelse af EU's finansielle interesser blev strammet op allerede i 1995, hvor et protokollat gjordet klart, at enhver EU-tjenestemand eller embedsmand fra medlemsstaterne, der mistænkes for aktiv eller passiv korruption til skade for Unionens budget, kan retsforfølges.

I alle medlemsstater er det ulovligt at bestikke landets egne embedsmænd, men i større eller mindre grad alt efter, hvilken stat der er tale om. Hvor vidt der er behov for en egentlig harmonisering på området, er ikke entydigt analyseret, og kunne godt være et relevant område for et forskningsprojekt. Det er ligeledes ulovligt at bestikke en udenlandsk embedsmand eller en embedsmand ved internationale organisationer. Som led i EU-bistanden og samarbejdsaftalerne med tredjelande er det også et klart ønske, at der fastlægges en sammenhængende korruptionsbekæmpende strategi, der tager sigte på at indføre passende lovgivning, gennemsigtighed i offentlige indkøbsaftaler og forbedring af det sociale og økonomiske miljø. Det påtænkes at yde faglig bistand hertil.

I TI's årlige korruptionsindeks er det nærmere reglen end undtagelsen at finde udviklingslandene placeret i den dårlige ende af skalaen. Det er fortsat nødvendigt med en mere åben og fordomsfri debat om, hvordan man bedst kan yde international bistand til samfund, hvor enkeltpersoner udelukkende i kraft af korruptionen bliver ekstremt rige, og hvor den korrumpere elite gradvist udsulter landets befolkninger og ressourcer i en sådan grad, at disse landes styreform har fået sin helt egen politologiske betegnelse: det kleptokratiske styre.

Samspillet mellem korruption, et lands udviklingsgrad og behovet for bistand spiller imidlertid en særlig rolle. Der er en klar sammenhæng mellem FN's udviklingsindeks og TI's korruptionsindeks, idet mange udviklingslande med høj børnedødelighed, udtalt fattigdom, ringe adgang til sundheds- og uddannelsesinstitutioner og en faretruende lav økonomisk vækstrate også anses for mest korrupte, hvilket jo ikke ligefrem er tillokkende for udenlandske investeringer. Korruption er således ofte udbredt i systemer, hvor regeringer og myndigheder ikke står til ansvar overfor befolkningen – hverken gennem frie valg, offentlighed i forvaltningen, herunder i de enkelte forvaltningers regnskabsafklæggelse eller i revisionen af disse.

Transparency International (TI) har vurderet, at alene bestikkelse i forbindelse med internationale investeringer og handel årligt udgør en størrelsesorden, der svarer til den samlede globale udviklingsbistand. Verdensbanken har f.eks. skønnet, at 20 – 30% af alle de lån, den har ydet til Indonesien for få år tilbage, er gået i de forkerte lommer. Tsunamikatastrofens overlevende vil givetvis også trækkes med korruptionens skadevirkninger under genopbygningen af de ramte område, når bistandspenge ender i korrupte embedsmænds lommer. Såvel regeringen som donorerne er bekymrede over rapporter fra Aceh, den hårdest ramte provins på Sumatra, der beretter om embedsmænds krav om såkaldte 'administrationsgebyrer' som betaling for distribution af den omfattende hjælp til regionen. Enhver ambassade eller udenlandsk virksomhed i Indonesien kender begrebet 'konsulenthonorar' og ved, at det ofte dækker over, at embedsmænd stikker penge til side på bankkonti i Singapore, når f.eks. særlige tilladelser skal opnås.

Indonesien har i årtier været berygtet for sin korruption, og i 1998 var det i høj grad en folkelig utilfredshed med misbrug af både internationale investeringer og offentlige midler, der førte til, at landets autoritære leder gennem 32 år, general Suharto, blev tvunget fra magten. Suhartos fald var indirekte en konsekvens af den asiatiske valuta- og finanskrisen, der i årene 1997-99 ramte Indonesien hårdere end nabolandene. 40 millioner indonesere er helt eller delvist arbejdsløse, og knap halvdelen af befolkningen på ca. 230 millioner lever for omkring to dollar om dagen, viser

opgørelser fra bl.a. Verdensbanken. I fjor modtog landet ti milliarder dollar i oversøiske investeringer, hvilket kun er en fjerdedel af niveauet ti år tidligere.

Den nuværende præsident har set skriften på væggen og henvendte sig derfor i tide – kort efter tsunamien – til Transparency International for at få de rette redskaber til at tackle den udbredte korruption.

Den danske stats bistandsorganisation Danida har fastsat et sæt af antikorrupsionsregler. Heraf fremgår det tydeligt, at de ansatte sætter deres karriere i Danida på spil, hvis de tager imod 'gaver', når de arbejder i udlandet.

Også på Christiansborg synes der at være en øget anerkendelse af, at korruption er et relevant tema for danske politikere. Der har derfor i de senere år været bred enighed blandt Folketingets medlemmer om, at det burde være naturligt for medlemmerne at oplyse, hvor de har bestyrelsesposter og bijob – præcist som det jo er kutyme for mange offentligt ansatte. Et flertal i Folketinget mener altså, at fuld åbenhed om medlemmernes beskæftigelse udenfor Christiansborg er naturlig. Nu mangler bare viljen blandt den sidste tredjedel af folketingsmedlemmerne at skrive sig på den registreringsliste, der allerede er etableret – idet det fortsat er frivilligt, hvorvidt man vil afgive detaljerede oplysninger om sine parallelle aktiviteter. Ikke kun ministre, men samtlige folkevalgte politikere bør have pligt til at offentliggøre oplysninger om personlige og økonomiske særinteresser

Det burde være en selvfølge, ja nærmest et princip, at folkevalgte offentliggør deres eventuelle bijob – i det mindste for at undgå interessesammenfald- og konflikt.

Torben Ishøy, formand
Transparency International – Danmark